

21ste vergadering

Dinsdag 6 maart 2001

Aanvang 13.30 uur

Voorzitter: Korthals Altes

Tegenwoordig zijn 75 leden, te weten:

Baarda, De Beer, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman, Bierman-Beukema toe Water, De Blécourt-Maas, De Boer, Boorsma, Braks, Van den Broek-Laman Trip, Van Bruchem, Castri-cum, Dees, Doesburg, Dölle, Dupuis, Van Eekelen, Eversdijk, Van Gennip, Ginjaar, Hessing, Van Heukelum, Hofstede, Holdijk, Van den Hul-Omta, Jaarsma, De Jager, Jurgens, Ketting, Kneppers-Heijnert, Kohnstamm, Korthals Altes, Van der Lans, Van Leeuwen, Lemstra, Van der Linden, Lodders-Elfferich, Luijten, Lycklama à Nijeholt, Meindertsma, Pastoor, Pitstra, Platvoet, Le Poole, Rabbinge, Rensema, Roscam Abbing-Bos, Rosenthal, Ruers, Van Schijndel, Schoondergang-Horikx, Schuurman, Schuyer, Stekelenburg, Stevens, Swenker, Tan, Terlouw, Van Thijn, Timmerman-Buck, Varekamp, Ter Veld, Veling, De Vries, Van Vugt, Walsma, Werner, Witteveen, Woldring, De Wolff, Wolfson, Wöltgens en Zwerver,

en de heer Van Aartsen, minister van Buitenlandse Zaken, mevrouw Herfkens, minister voor Ontwikkelingssamenwerking, de heren Benschop, staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, en Hoogervorst, staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

□

De **voorzitter**: Ingekomen is een beschikking van de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer der Staten-Generaal houdende aanwijzing van de heer D.W. de Cloe tot lid

van de Raadgevende Interparlementaire Beneluxraad en mevrouw M. de Boer tot plaatsvervangend lid van die Raad.

De overige ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

De **voorzitter**: Aangezien voor het voornemen tot verlenging van verdragen, de verschillende verdragen die ter stilzwijgende goedkeuring zijn voorgelegd en de algemene maatregelen van bestuur die zijn voorgehangen en gedrukt onder de nrs. 24493, R1557, nr. 11, 26222, 27566, 27577, 27582, 27593, R1673, 27594, R1674 en 27595, R1675 de termijn is verstreken stel ik vast, dat wat deze Kamer betreft aan uitdrukkelijke goedkeuring van dit voornemen, deze verdragen en algemene maatregelen van bestuur geen behoefte bestaat.

Ik deel aan de Kamer mede dat binnengekomen zijn de agenda's met bijlagen voor de JBZ-raad en het Gemengd Comité op ministerieel niveau op 15 en 16 maart a.s. Op deze agenda's staan ten minste vijf het Koninkrijk bindende ontwerpbesluiten. De bijzondere commissie voor de JBZ-raad zal hedenmiddag over deze documenten beraadslagen.

Op verzoek van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Weten-

schappen, mevrouw Adelmund, stel ik voor wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het primair onderwijs, en Wet op de expertisecentra, de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet privatisering ABP inzake de rechtspositie van personeel in dienst van door de gemeente voor het verzorgen van onderwijs in allochtone levende talen gesubsidieerde rechtspersonen die niet een school in stand houden (26935) van de agenda af te voeren.

Daartoe wordt besloten.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Veling over de orde.

De heer **Veling** (RPF/GPV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een ordevoorstel in twee delen. Ik stel de Kamer voor, de herstemming over wetsvoorstel 26988 uit te stellen tot het de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mogelijk is om aanwezig te zijn. Het belang van de zaak maakt dat mijns inziens wenselijk.

Verder stel ik voor, bij die gelegenheid voorafgaand aan de stemming te beraadslagen over de gang van zaken bij de behandeling van het wetsvoorstel, waarbij dan ook de tussen de minister en de Kamer gevoerde correspondentie aan de orde kan komen. Als grond voor dit laatste voorstel wijs ik op het feit dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid om hem moverende redenen aan het ordedebat na de stemming op 20 februari niet in persoon heeft deelgenomen, maar wel schriftelijk hetgeen vanuit de Kamer is gesteld, heeft weersproken. Dat de voortzetting van het ordedebat zou moeten plaatsvinden voorafgaand aan de herstemming, vloeit mijns inziens

Voorzitter

voort uit de inzet ervan, namelijk de bespreking van de consequenties van het staken van de stemmen op 20 februari.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Als er veertien dagen geleden een stemming over een wetsvoorstel is geweest en als nu een herstemming op de agenda staat, lijkt het mij logisch dat je eerst de herstemming houdt en daarna wellicht dat ordedebat. Het eerste deel van het ordevoorstel van de heer Veling steun ik niet. Als de heer Veling en de zijnen een ordedebat willen hebben, kan ik mij voorstellen dat wij dit volgende week zouden houden.

Ik wil hier nog één opmerking bij maken. Veertien dagen geleden heeft de heer Veling een vraag aan de minister gesteld, die toen niet aanwezig was. Uit het stilzwijgen van de rest van de Kamer zou wellicht opgemaakt kunnen worden dat die het met de conclusie van de heer Veling eens was. Ik deel die conclusie niet. Als de stemmen staken, staken de stemmen. Daaraan kan geen interpretatie worden gehangen zoals de heer Veling heeft gedaan. Ik zou daarom graag tot herstemming overgaan.

De heer **Veling** (RPF/GPV): Voorzitter! Na de stemming ging de discussie over de situatie waarin we toen waren verdeeld. In de Kamer is ook mijnerzijds geconstateerd hoe deze situatie was. De voorzitter heeft nadrukkelijk geconstateerd, dat noch door de regering noch door de Kamer die conclusies weersproken werden. Het is natuurlijk prima als de VVD-fractie daarover anders oordeelt maar dan lijkt mij dat een reden temeer om dat debat te voeren voorafgaand aan de herstemming. Het gaat namelijk juist om de vraag wat de situatie is waarin we zijn geraakt na het staken van de stemmen op 20 februari.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Goed, dan is mijn standpunt heel helder en wel dat ik het anders interpreteer dan de heer Veling veertien dagen geleden gedaan heeft.

De heer **Veling** (RPF/GPV): Maar dan zou ik daarover graag ook met de VVD-fractie discussiëren voorafgaand aan de herstemming. Dat is dus de reden waarom ik voorstel om niet

alleen de stemming uit te stellen maar ook het debat te houden voorafgaand aan die stemming.

Mevrouw **Van den Broek-Laman Trip** (VVD): Eerlijk gezegd, doet dat mijns inziens niets af aan de herstemming. Als wij eenmaal gestemd hebben, weten wij ook wat de uitkomst is. Daarna kunnen wij het ordedebat voeren.

De heer **Veling** (RPF/GPV): Ik wil geen voorschot nemen op de inhoud van het debat maar ik wil wel duidelijk maken waarom het debat voorafgaand aan de stemming moet worden gehouden. Ik kan mij voorstellen dat de Kamer, gegeven de hele gang van zaken en de procedure die gevolgd is, mogelijk nog andere dingen bij die herstemming wil overwegen. Dat zou ik graag willen uitwisselen en om die reden stel ik voor, deze beraadslaging voorafgaand aan de herstemming te houden.

Mevrouw **Lycklama à Nijeholt** (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dat wij de vorige keer niet tot stemming konden komen, lag natuurlijk aan de Kamer. Dat betekent dat er langer onduidelijkheid bestaat dan wij hadden gehoopt. Mijn fractie zou ervoor zijn om vandaag die stemming te houden. We hebben daar met zijn allen op gerekend. Wij hebben al een belangrijk debat gevoerd en de regering is aanwezig in de persoon van de staatssecretaris. Mijn fractie heeft geen enkel bezwaar tegen het nu houden van de stemming. Daarna kan nog altijd een debat plaatsvinden in de trant zoals de heer Veling dat graag ziet.

De heer **De Boer** (GroenLinks): Voorzitter! Ik wil mevrouw Lycklama de volgende vraag stellen. De minister heeft toch zelf deze problemen van de Kamer veroorzaakt door bij het debat, toen er een ingewikkelde situatie was ontstaan, niet de moeite te nemen om met de Kamer daarover van gedachten te willen wisselen? Het gaat toch te ver om nu de hele zaak af te maken in afwezigheid van de minister? De heer Veling zegt terecht, dat er nogal wat appeltjes met de minister zijn te schillen. De minister heeft de opzegging van het verdrag niet herroepen, terwijl hij niet de parlementaire goedkeuring heeft die voor 1 maart vereist was. Dat is de

feitelijke politieke situatie. Daar hoort de minister zich over te verantwoorden en dat hoort te gebeuren voordat hierover de finale stemming plaatsvindt. Het is toch echt te dol voor woorden van de twee grote coalitiepartijen, dat zij de stemming willen houden omdat het anders zo ingewikkeld en zo lastig wordt, om daarna nog wel eens te praten over de koetjes en de kalfjes en hoe het allemaal zo is gekomen. Ik vind dat geen manier van werken, mijnheer de voorzitter!

Mevrouw **Lycklama à Nijeholt** (PvdA): Ik denk dat wij daar een verschil van inzicht hebben. Ik zie weinig bezwaren tegen het nu houden van de stemming. Daar houden wij het bij, omdat de minister duidelijk in zijn brief heeft aangegeven dat hij de wens van de Kamer zal honoreren als het resultaat van de stemming bekend is.

De heer **Veling** (RPF/GPV): Dat zou een van de punten zijn voor het debat: de minister kondigt aan een eventuele afwijzing van het wetsvoorstel – nu of de volgende week – te honoreren door alsnog weer partij te gaan worden bij het verdrag. Dat zal hij echter alleen maar kunnen als de Tweede Kamer daarmee instemt. De minister komt wat dat betreft van de regen in de drup terecht. Hij zet de Eerste Kamer onder druk, hij probeert haar over de streep te trekken door een nieuw probleem te scheppen, namelijk een probleem met de Tweede Kamer. Ik vind dat er dus alle redenen zijn om de diverse ins en outs te praten, voorafgaand aan de herstemming.

Mevrouw **Lycklama à Nijeholt** (PvdA): Voorzitter! Ik pleit toch voor duidelijkheid. Na alle discussies zou ik graag zien dat de Kamer nu haar oordeel uitspreekt over dit wetsvoorstel. Hoe het daarna verder gaat, dat zien wij dan wel weer.

De heer **Braks** (CDA): Voorzitter! De CDA-fractie is het eens met het voorstel van de heer Veling, aangevuld door de heer De Boer. Er staat meer op het spel dan het onderhavige wetsvoorstel zelve. Het gaat ook om het respect voor dit huis. Wij moeten hier op een later moment dit jaar nogal eens een keer terugkomen, omwille van de datum. Als daar op deze wijze mee kan

Voorzitter

worden omgegaan, dan zou dat wat minder urgent kunnen worden.

De heer **Schuyer** (D66): Voorzitter! De D66-fractie steunt de heer Veling vol overtuiging en van harte. De argumenten daarvoor zijn door de drie voorgaande sprekers al ruimschoots gewisseld.

De **voorzitter**: Ik stel voor, nu over het eerste ordevoorstel te stemmen, namelijk om in afwijking van de agenda de herstemming niet vandaag te houden, maar volgende week. Ik teken daarbij aan dat de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft laten weten volgende week wel in de gelegenheid te zijn een vergadering van de Kamer bij te wonen. Ik constateer dus dat, voorzover er tot nog toe geen agenda was voor een plenaire vergadering, die er dan wel is.

Het ordevoorstel luidt: "Ik stel de Kamer voor, herstemming over het wetsvoorstel 26988 uit te stellen tot het de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mogelijk is aanwezig te zijn."

Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD en de PvdA, met uitzondering van het lid Van Thijn, tegen het ordevoorstel hebben gestemd, en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

Het tweede ordevoorstel van de heer Veling luidt: "Ik stel voor om bij die gelegenheid, voorafgaand aan de stemming, te beraadslagen over de gang van zaken rondom de afhandeling van het wetsvoorstel, waarbij dan ook de tussen de minister en de Kamer gevoerde correspondentie aan de orde kan komen."

Ik constateer, dat dit ordevoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Wijziging van de Paspoortwet, onder andere in verband met het daarin opnemen van enige bepalingen ter voorkoming van misbruik van reisdocumenten (26977, R1644);**

- **Wijziging van de Archiefwet 1995 in verband met een andere positionering van de rijksarchiefinspectie (27282).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Aanpassing van wetgeving in verband met de openstelling van het huwelijk en de invoering van adoptie door personen van hetzelfde geslacht (27256).**

Dit wetsvoorstel wordt zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van het CDA, RPF/GPV en de SGP wordt conform artikel 121 van het Reglement van orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2001 (inclusief het deel Ontwikkelingssamenwerking) (27400-V).**

De beraadslaging wordt geopend.

□

De heer **Van Gennip** (CDA): Mijnheer de voorzitter! De centrale lijn van denken van Henry Kissinger over veiligheid is niet gebaseerd op de hoop op instellingen en internationale ordening, maar op machts-evenwichten. Zijn studie over Metternich en de Europese architectuur van de tweede helft van de negentiende eeuw schijnt hem daarin een goed eind gelijk te geven.

Maar hoe houdbaar is deze benadering nog in een wereldsituatie, die mede als vrucht van dat denken, één hegemoniale macht heeft opgeleverd? Hoe houdbaar zal die stelling zijn, als over tien jaren wellicht, een kleine, zwakke schakel in die door die supermacht gedomineerde wereld, toch in staat is die hele mondiale veiligheid aan te tasten door het gebruik van verreichende nucleaire wapens, door de aanwending van een enkele fles biologische wapens of door de ontwrichting van de elektronische

netwerken? De wereld staat voor dezelfde fase als die van de afzonderlijke natievorming tussen 1648 en 1914. Veiligheid, conflictpreventie, als we willen, vraagt op den duur ordening, vooral rechts-ordening. De memorie van toelichting spreekt van "bevorderen van het respect voor de internationaal vastgestelde normen en waarden en versterking van regionale en mondiale structuren en organisaties". Dat is mooi, maar er ontbreekt wel het element aan van de noodzaak voor onze buitenlandse politiek om eerst waarden te bevorderen, telkens opnieuw. En dan denk ik nog niet eens zozeer aan de stelling van onze collega van de PvdA bij de behandeling van het wetsontwerp over de openstelling van het huwelijk, dat er veel zendingswerk verricht dient te worden naar die landen die nog niet zover zijn als wij gelukkig wel; beati possidentes! Maar de voorrang voor mensenrechten, de ontwikkeling van de tweede en derde generatie mensenrechten, de afdwinging daarvan, de milieuoपvattingen, dat alles vraagt steeds opnieuw promotie, bevordering. Een houdbare globale ordening heeft inderdaad een waardedimensie, een belangendimensie en een rechtsdimensie.

En in dit verband kunnen we niet heen om de discussie over de identiteit van Europa. Ik ben dan ook blij dat de staatssecretaris in zijn recente rede voor de Duitse en Nederlandse parlementariërs verder is gegaan dan dat eerdere antwoord, dat identiteit vooral geformuleerd wordt in relatie met anderen, in tegenstelling met anderen. En het is daarom ook van belang dat binnen de UNESCO en elders gewerkt wordt aan de vraag, hoe universele waarden gedialogeerd en bevorderd worden. Onze vraag aan de regering is, hoe zij tegenover dit soort initiatieven staat en welke prioriteit zij daaraan geeft.

Maar vandaag wil ik meer ingaan op die twee andere, onmisbare voorwaarden voor veiligheid, onmisbare instrumenten van conflictpreventie, zo men wil.

De eerste is die belangendimensie. Het betekent dat individuen, gemeenschappen, volkeren belang moeten hebben bij een bepaalde bestaande orde. Die orde moet hun de kans geven tot volwaardigheid, in de letterlijke zin. En daarmee wordt